

Het belang van een goed agressiebeleid

Agressie in De Patio

Geert Taghon | De Patio | Kortrijk

De Patio werd binnen het psychiatrische ziekenhuis Heilige Familie (Kortrijk) als nieuwe dienst opgestart in 2007. In september van hetzelfde jaar werden de eerste jongeren opgenomen.

Zoals bij elke opstartende dienst duurde het een tijdje vooraleer organisatie, team en werking op elkaar afgestemd raakten. Bovendien maakten we kennis met jongeren die - naast hun psychiatrische problematiek - ernstige problemen vertoonden met agressieregulatie en impulscontrole. De mix van deze doelgroep in combinatie met de gloednieuwe organisatie zorgde voor een moeilijke beginperiode, die gekenmerkt werd door veel fysieke agressie.

Terugkijkend op de voorbije 5 jaar kan over een positieve evolutie gesproken worden. De doelgroep bleef weliswaar onveranderd maar de fysieke agressie werd sterk teruggedrongen. De agressie-incidenten kennen een daling met 50 %.

In dit artikel wordt het agressiebeleid binnen onze residentiële behandelafdeling toegelicht.

We zijn van mening dat een degelijk onderbouwd agressiebeleid, ondersteund door het hele team en de ruimere organisatie, van cruciaal belang is bij het reduceren van fysieke agressie.

Agressie en ontwikkeling

Agressieve gevoelens zijn bij elk kind aanwezig en maken deel uit van de gewone ontwikkeling. Normale frustraties en gevoelens van agressie ontstaan omdat een kind geconfronteerd wordt met iets niet kunnen of iets niet mogen of omdat ze gevoelens van machteloosheid ervaren. Het omgaan met deze gevoelens en hierbij adequaat gedrag stellen is dan ook een belangrijke ontwikkelingsstaak voor het kind en een niet te onderschatten opvoedingsvaardigheid voor de ouder. Een (klein) kind leert via de interactie met zijn ouders om te gaan met zijn frustraties en agressieve gevoelens. Dit veronderstelt dat het kind een voldoende goede relatie heeft met zijn ouders waardoor deze ontwikkeling gerealiseerd kan worden. Dit betekent een voldoende veilige en voorspelbare context.

De opvoedingscontext kan verstoord worden door de vele stressfactoren waarmee een gezin kan geconfronteerd worden zoals financiële problemen, relatieproblemen, chronische ziekte van een gezinslid en andere moeilijkheden. Tevens

kunnen de ouderlijke vaardigheden onvoldoende ontwikkeld zijn. Het betrokken zijn, het positief stimuleren, het ontwikkelen van probleemoplossende vaardigheden en het omgaan met discipline en monitoring komt daardoor in het gedrang.

Anderzijds kunnen de agressieve gevoelens sterk geprikkeld worden en omgezet worden in moeilijk gedrag wanneer de noden van het kind onvoldoende ingevuld worden. Zo is er een nood aan een veilige warme hechtingsrelatie, de nood aan zelfontwikkeling, de nood aan begrenzing en structuur.

Tenslotte zijn er ook individuele kindfactoren zoals temperament, eigen aanleg voor agressie en intelligentie die een belangrijke invloed kunnen hebben op de agressieontwikkeling en de agressieregulatie.

Al deze factoren zijn nauw verbonden met elkaar, beïnvloeden elk gezin en daarmee ook het gedrag van elk kind. Wanneer deze factoren in een negatieve wisselwerking op elkaar inspelen kan problematisch gedrag ontstaan. Er kan zelfs sprake zijn van een verstoorde agressiebeleving en een uitgesproken agressieregulatieproblematiek (cfr. de jongeren van De Patio). Als binnen de ontwikkeling van een kind dit proces van agressiebeleving en agressieregulatie niet voldoende wordt bijgestuurd, groeit de kans dat een kind in de hulpverlening terecht komt.

Binnen de hulpverlening is het belangrijk om een context te creëren waarin de ontwikkelingsstaken een plaats krijgen, dit met oog voor de individuele kindfactoren en het invullen van basisnoden in het bijzonder:

- Veilige voorspelbare relaties
- Zelfontwikkeling
- Het ervaren van groeistimulerende structuur en begrenzing

We willen hierbij benadrukken dat jongeren die problemen ervaren met hun agressieregulatie, vaak te kampen hebben met het onvermogen om op een constructieve wijze in relatie te treden. Het is eerder een 'niet kunnen' dan een 'niet willen', want hoe negatief het gedrag ook mag zijn de nood aan relatie blijft bestaan. Het is zelfs soms zo dat het agressieve gedrag de enige manier is die deze jongeren nog hebben om iets van deze nood aan

Vit het werkveld

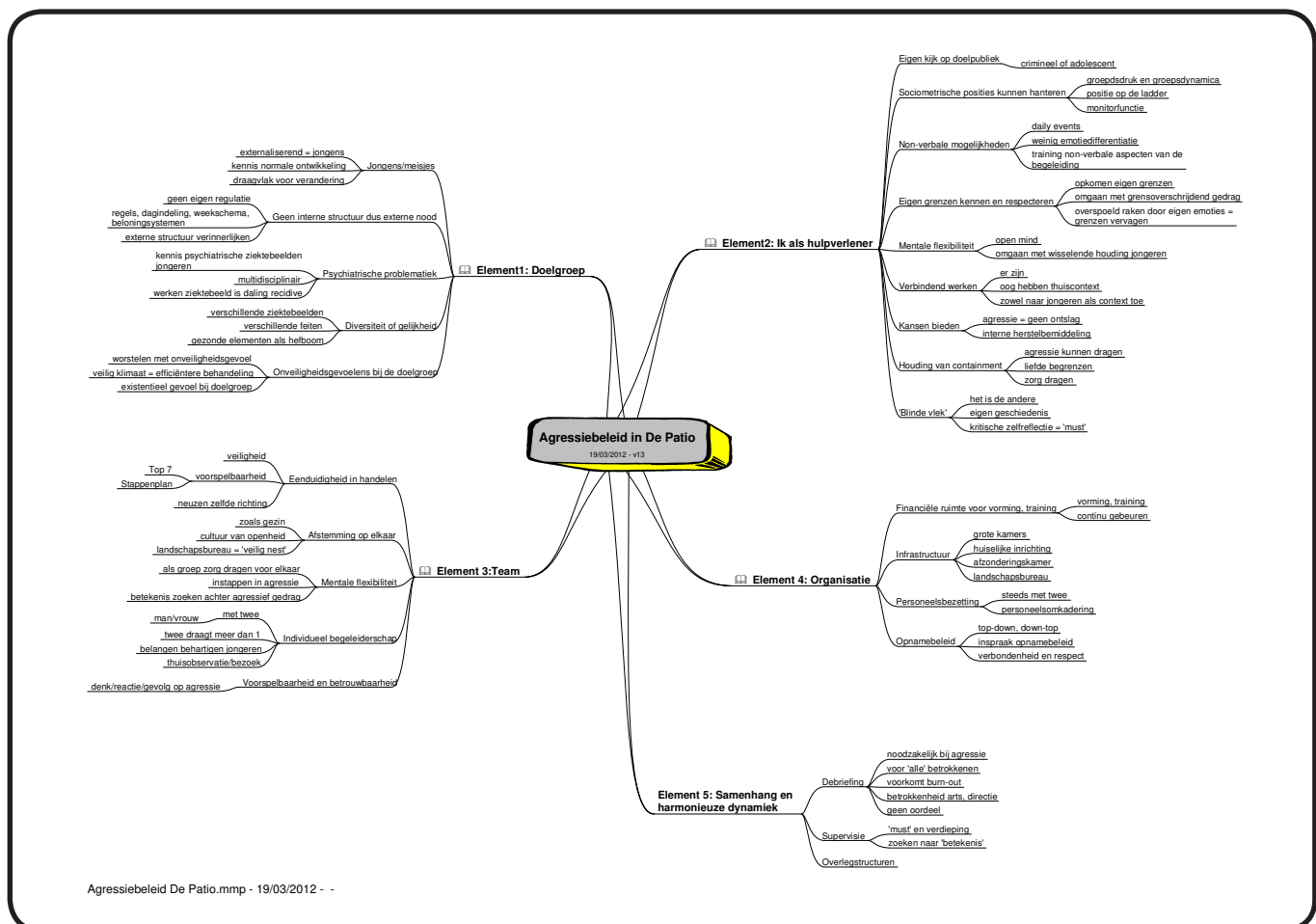
relatie te kunnen invullen. Het terrein waarop met deze jongeren gewerkt wordt dient dan ook een oefenklimaat te hebben waar jongeren kunnen leren omgaan met hun agressieve gevoelens en belevingen.

Zien hoe anderen op een constructieve(re) wijze omgaan met hun eigen agressieve gevoelens en reageren op de agressie van een ander, werkt op zichzelf al agressieregulerend.

Een goed agressiebeleid biedt met andere woorden mogelijkheden waardoor kinderen en jongeren kunnen oefenen in het 'anders' omgaan met hun agressieve belevingen en met de relatie. Een team van begeleiders dient dit mee te faciliteren en mee

'Agressie en de Mobiel-metafoor'

Boven de wieg van een baby is een mobiel niet weg te denken. De baby ligt in zijn wiegje te genieten van het wiebelen van het mobieltje. De verschillende elementen bewegen als mama of papa het even aanraken, maar ze bewegen evenzeer als de deur van de kamer open gaat en een zuchtje wind de mobiel doet bewegen. De baby ligt te kirren van plezier omdat de elementen samen bewegen. Geen statisch gegeven, maar een dynamisch gebeuren. Elk element is onlosmakelijk verbonden met een ander element. De draden verbinden de elementen met elkaar, beïnvloeden elkaar maar houden ze ook samen en maken zo de mobiel stevig.

te helpen dragen. De transfer naar de thuiscontext is de aansluitende belangrijke stap. Daarom is het noodzakelijk van begin af aan de thuiscontext te betrekken bij het werk met de jongere, zodat ook daar een groeiproces op gang gebracht kan worden.

De 'baby mobiel' is een mooie metafoer om het agressiebeleid van de Patio mee te vergelijken. De mobiel 'agressiebeleid' bestaat uit vier elementen, nl.

- De doelgroep
- "Ik als begeleider"
- Het team
- De organisatie

Uit het werkveld

Deze vier elementen zijn met elkaar verbonden en houden elkaar in evenwicht of brengen elkaar uit evenwicht. Die verbinding, die relatie tussen de verschillende elementen vormt het vijfde element en zorgt voor samenhang en harmonieuze dynamiek.

Een voorbeeld:

Het team reageert niet consequent bij agressie door de jongeren, waardoor de jongeren voelen dat het team niet op één lijn zit. Dit brengt onrust onder de jongeren en de sfeer in de leefgroep raakt gespannen. Het risico op agressie neemt toe. De individuele begeleider begint hieronder te lijden. Als hij niet kan rekenen op de ondersteuning van zijn organisatie neigt hij misschien af te haken (werkverzuim, ziekte).

Als één van de elementen van het mobieltje uit evenwicht raakt dan heeft dit zijn invloed op de andere elementen. De nood aan een stevig agressiebeleid dringt zich dan op om het evenwicht opnieuw te vinden. Zo niet dreigen de verschillende elementen te verstarren en kunnen ze niet verder ontwikkelen. Het mobieltje is broos indien de samenhang broos is, de touwen zijn geen stalen kabels maar zijden draden. Het agressiebeleid kent pas succes als alle elementen in balans blijven met elkaar.

Binnen De Patio is het agressiebeleid een dynamisch gebeuren dat zijn momenten van evenwicht heeft afgewisseld met momenten dat het mobieltje uit balans dreigde te geraken, om uiteindelijk terug in evenwicht te komen.

Laten we de verschillende elementen van dit mobiel even kort toelichten.

Element 1: De doelgroep

Kennis verwerven van de doelgroep is een cruciale peiler in het uitwerken van ons agressiebeleid.

• JONGENS

Bij de opstart van De Patio kozen we ervoor om met jongens te werken (12 - 18 jaar). Jongens gaan op een andere manier om met agressie dan meisjes. Frustraties en agressie worden bij jongens vaker geëxternaliseerd waardoor meer sprake is van fysieke agressie. In het werken met deze doelgroep is het ook belangrijk om zicht te hebben op de normale ontwikkeling van een puber/adolescent. Het is een valkuil om als begeleider elk gedrag als 'problematisch' te aanzien. Gedrag dat eigen is aan een normale ontwikkeling moet onderscheiden worden van deviant gedrag. Deze gezonde elementen in de ontwikkeling van jongeren vormen het draagvlak voor verandering en voor de aanpak van de deviante elementen. Ons agressiebeleid werd hierop afgestemd.

• GEEN INTERNE STRUCTUUR DUS EXTERNE NOOD

De jongeren hebben door hun ontwikkelingsgeschiedenis niet voldoende geleerd om hun agressie te reguleren. Veel jongeren zijn hierdoor gericht op het 'hier en nu', op onmiddellijke behoeftebevrediging. Het niet inwilligen van deze behoefte leidt dikwijls tot frustratie en agressie. Het installeren van een externe structuur (leefregels, dagstructuur, beloningssysteem,...) helpt hen om zichzelf in de hand te houden, zichzelf te reguleren.

De behandeling is er op gericht om de externe structuur te verinnerlijken dit via diverse therapieën en trainingsprogramma's.

- **PSYCHIATRISCHE PROBLEMATIEK**

Kennis hebben van psychiatrische ziektebeelden binnen de ontwikkeling van deze jongeren is van groot belang. Door het werken aan deze psychiatrische problematiek, daalt het risico op recidive. In De Patio werken we met een multidisciplinair team en kunnen we te allen tijde beroep doen op de expertise van onze kinder- en jeugdpsychiater. Dit zorgt ervoor dat agressie kan gekaderd worden binnen het psychiatrische ziektebeeld en ernaar kan gehandeld worden.

- **DIVERSITEIT OF GELIJKHEID**

Bij de opstart van De Patio werd geopteerd voor een heterogene doelgroep. Dit betekent dat er een zekere diversiteit is aan ziektebeelden en 'gepleegde feiten'. Zo wordt voorkomen dat de groep enkel bestaat uit bv. psychotische jongeren of een groep met alleen maar jongeren die binnen hun statuut seksuele feiten hebben gepleegd. Deze diversiteit zorgt er voor dat de gezonde elementen die aanwezig zijn bij de ene jongere kunnen gehanteerd worden als hefboom voor de andere jongeren.

- **ONVEILIGHEIDSGEVOELENS BIJ DE DOELGROEP**

Deze jongeren worstelen met onveiligheidsgevoelens en juist het aanbieden van een veilig klimaat bij

deze doelgroep zorgt ervoor dat de behandeling efficiënter is. Uit een recente studie (Van der Helm, 2011) blijkt dat jongeren die zich veilig voelen in de residentiële setting, niet alleen méér gemotiveerd zijn voor een behandeling, maar dat de behandeling daardoor ook effectiever is. Hoe groter de motivatie voor behandeling bij een groep jongeren, hoe minder agressie binnen de leefgroep. Een veilig leefklimaat is de basis om therapeutisch te kunnen werken. Het is veelzeggend als sommige jongeren aangeven 'graag' bij ons te zijn omdat ze zich 'veilig' voelen.

Element 2: Ik als begeleider

Elke teamlid dient te investeren in zijn persoonlijke ontwikkeling via supervisie, reflectie, vorming,..., dit om de slaagkansen van ons agressiebeleid te verhogen.

- **EIGEN KIJK OP DOELPUBLIEK**

Hoe we als begeleiders kijken naar ons doelpubliek bepaalt hoe het doelpubliek naar ons kijkt. Als men binnen een forensische jeugdafdeling naar de jongeren kijkt als een groep 'criminele jongeren', dan zullen jongeren dit heel snel aanvoelen. De kans dat jongeren dan naar de begeleider luisteren of respect tonen is heel klein. Als we naar hen kijken als adolescenten met een psychiatrische problematiek die feiten hebben gepleegd, dan zal de houding/het handelen anders zijn, omdat de klemtoon ligt op de adolescent. Het gedrag van de jongere heeft weliswaar met de persoon te maken, maar de persoon van de jongere is meer dan het gedrag. De bril waardoor we naar ons doelpubliek kijken zal dus het handelen mede bepalen - in positieve of negatieve zin - alsook de reactie op dit handelen. Het spreken over onze jongeren en hun feiten en wat dit voor elk van ons betekent is een vast gegeven binnen de dagelijkse werking en daarmee een belangrijk onderdeel van ons agressiebeleid.

- **SOCIOMETRISCHE POSITIES KUNNEN HANTEREN**

Zicht hebben op de sociometrische posities van jongeren binnen een leefgroep biedt handvatten voor groepswork. Kennis van groepsdynamica en kunnen omgaan met groepsdruk zijn hierbij een noodzakelijk gegeven. Jongeren nemen posities aan in de groep en de groep neemt posities in tegenover de jongere. Hier alert op reageren en

mee omgaan is een 'must' voor het creëren van een veilig leefklimaat. Ons agressiebeleid verwacht dan ook een sterke 'monitorfunctie' van de begeleiders om deze groepsdynamische processen te kunnen hanteren.

- **NON-VERBAAL ASPECT VAN DE BEGELEIDING**

Jongeren die agressie plegen beschikken over weinig taal om hun gevoelens en gedachten te verwoorden. Veelal is de taal van agressie hun dominante taal. Het is belangrijk om zich hier als begeleider bewust van te zijn. Begeleiders worden wel eens moedeloos omdat de jongere niet wil praten of niet in hun bureau of therapieruimte wil blijven zitten om te luisteren. Jongeren geven heel veel signalen en vertellen vaak meer als dit op een ongedwongen manier kan gebeuren. Het installeren van 'daily events' is een grote meerwaarde in het werken met deze jongeren en maakt dus deel uit van ons agressiebeleid. Samen wandelen, samen de krant lezen, samen een spel spelen, ... geeft een schat aan informatie en geeft de begeleider de kans om de leefwereld van de jongeren te leren kennen en te begeleiden. Anderzijds dienen begeleiders zich te trainen op het niet-verbale aspect van de begeleiding om via deze weg vlotter te kunnen inpluggen bij de jongere.

- **EIGEN GRENZEN KENNEN EN RESPECTEREN**

De doelgroep waarmee we werken stelt heel veel grensoverschrijdend gedrag. De jongere moet duidelijk horen en ervaren dat de begeleider grenzen stelt. Als de begeleider hier niet in slaagt en de jongere gaat zijn grens over, dan verhoogt het risico dat de begeleider overspoeld raakt door zijn eigen emoties. Dit heeft als gevolg dat de begeleider emotioneel in de knoop raakt, gevoelens krijgt van falen, onzekerheid, onmacht en/of gevoelens van angst. Het overspoeld worden door zijn eigen emoties zal een negatief effect hebben op het gedrag van de jongere, wat wederom kan leiden tot agressie. De begeleider heeft er dus alle belang bij om zijn eigen grenzen te kennen en deze te (laten) respecteren. Het stilstaan bij eigen grenzen en het bespreekbaar maken van eigen grenzen die overschreden worden is van essentieel belang binnen ons agressiebeleid.

- **MENTALE FLEXIBILITEIT**

Het werken met onze doelgroep vraagt niet alleen een grote flexibiliteit in handelen, maar ook een grote mentale flexibiliteit. Jongeren stellen grensoverschrijdend gedrag, zijn wispelturig in het tonen van emoties, zoeken nabijheid en plots weer afstand. Soms moet men in een mum van tijd de emotionele omschakeling van de jongere kunnen ontvangen, opvangen en mee helpen dragen. Voor veel begeleiders is dit dé struikelblok in het werken met deze doelgroep. Het is een continue opgave om als begeleider deze mentale flexibiliteit dag na dag op te brengen. Binnen ons agressiebeleid moeten we hier oog voor hebben en voldoende ondersteuning bieden aan de individuele begeleider.

- **VERBINDEND KUNNEN WERKEN**

Het verbindend werken met deze doelgroep is niet zo evident. Het zijn jongeren die veelal een basiswantrouwen hebben tegenover volwassenen. Ze ervaren de buitenwereld als vijandig en bedreigend. De jongeren geven niet snel hun vertrouwen aan iemand anders uit vrees opnieuw schade op te lopen. Het is een uitdaging om contact te krijgen met deze jongeren, om hen te bereiken als persoon. Dit doet men het best door er gewoon te 'zijn'. Dit geeft de jongere de ruimte om op hun eigen tempo te wennen aan de begeleider en het team.

Verbindend werken betekent ook oog hebben voor de thuiscontext en de daarmee gepaard gaande loyaliteiten van de jongere. Hoewel we vaak opvoedingstaken van ouders overnemen, is het geenszins de bedoeling de ouders buiten beeld te zetten. Het is net vanuit de eigen opgedane ervaringen dat het team de ouders ondersteunt en stimuleert om zoveel als mogelijk zelf de opvoedingstaken opnieuw op te nemen. Verbindend werken, zowel naar de jongere als naar de context van de jongere, is dan ook een basisgedachte binnen de behandeling en het agressiebeleid.

- **KANSEN BIEDEN**

Elke begeleider moet bereid zijn om kansen te bieden aan de jongeren, heel veel kansen. Wanneer een jongere op de afdeling agressie pleegt dan is dit voor ons geen reden tot ontslag. De jongere komt even op 'off' te staan (kamermoment) en dient een herstelopdracht te maken vooraleer hij weer kan aansluiten bij het leefgroepsgebeuren. Herstel betekent voor de jongere 'een nieuwe kans krijgen'.

Onderzoek (Wolthuis & Vandenbroucke, 2009) toont aan dat een goed intern herstelbeleid de veiligheid in de groep verhoogt en zorgt voor een harmonieus klimaat. Wij zijn dan ook volop bezig om het beleid rond 'interne herstelbemiddeling' uit te werken.

- HOUDING VAN 'CONTAINMENT'

We benaderen onze jongeren vanuit de gedachte "met liefde begrenzen". Geen 'pampercultuur', maar een cultuur waar deze jongeren het gevoel krijgen dat ze mogen zijn wie ze zijn, dat we ze niet veroordelen voor wat ze deden, maar de zorg voor hen opnemen. Tegelijkertijd zijn we voorspelbaar in het aangeven van duidelijke grenzen en verwachten we ook dat ze deze grenzen respecteren. Met deze containende houding helpen we hen om binnen deze lastige ontwikkelingsfase de eigen emoties en impulsen te dragen.

- 'BLINDE VLEK'

Eén van de grootste valkuilen in het werken met deze doelgroep is de befaamde 'blinde vlek'. We hebben m.a.w. geen oog meer voor onze eigen attitude in het handelen naar de jongere toe. Hierdoor worden alle zaken die mislopen toegeschreven aan de jongere. De jongere is de oorzaak dat men zich niet goed voelt in zijn vel, hij is de oorzaak dat de collega's lastig doen, ... Men is op dat moment niet meer in staat om aan kritische zelfreflectie te doen. Nochtans is deze kritische zelfreflectie een 'must' om als goede begeleider te kunnen werken met deze doelgroep. Het eigen handelen in vraag stellen is een kans om te leren en helpt zo om het gedrag van jongeren beter te begrijpen. Soms moeten we durven te erkennen dat de gevoelens die we hebben een onderdeel zijn van ons eigen systeem, van onze eigen geschiedenis en niet direct samenhangen met de jongere. Het zijn echter wel de jongeren die ons systeem activeren. Met andere woorden, hun gedrag brengt ons eigen mobieltje uit balans. Binnen ons agressiebeleid moeten begeleiders zicht (leren) krijgen op hun eigen blinde vlekken.

Element 3: Team

Investeren in een team dat éénduidig kan handelen, zorg draagt voor elkaar en in staat is om elkaar op te vangen na agressie is een essentieel onderdeel van een goed agressiebeleid.

- EENDUIDIGHEID IN HANDELEN: HET STAPPENPLAN EN DE TOP 7

In het werken met onze doelgroep ervaren we dat 'éénduidigheid in handelen' voor rust en orde zorgt binnen het team. Onze jongeren proberen vaak afspraken te omzeilen en structuren om te buigen in hun eigen voordeel. Binnen onze werking wordt het handelen gestroomlijnd, o.a. door een expliciet stappenplan en een Top 7. Het stappenplan is bij het begin van de opname heel duidelijk aanwezig. Jongeren bouwen hun vrijheden langzaam op en bepalen door hun eigen gedrag de snelheid van opbouw. Het stappenplan bestaat uit 7 stappen die gericht zijn op het verwerven van steeds meer vrijheden. Hieraan is de Top 7 gekoppeld. De Top 7 zijn de 7 verkeerslichten in onze werking. Wie één van deze 7 regels overtreedt weet dat hij een 'boete' krijgt, nl. niet overgaan naar een volgende stap.

Deze 7 regels zijn ontstaan vanuit de gedachte 'welke regels zijn nodig om een veilig leefklimaat te creëren'. Het zou ons te ver leiden om het volledige stappenplan uit de doeken te doen, maar het vormt wel de ruggengraat van de werking en van het agressiebeleid. Het stappenplan en onze Top 7 zorgen voor voorspelbaarheid, betrouwbaarheid, veiligheid en rust, zowel voor de jongeren als voor het team.

- AFSTEMMING OP ELKAAR

Voldoende overlegmogelijkheden zorgen voor een betere afstemming. Op onze dienst zitten alle disciplines samen in een landschapsbureau, ook de coördinator. Dit zorgt er voor dat we snel kunnen communiceren, snel kunnen ontladen, snel elkaar kunnen ondersteunen. We merken dat dit landschapsbureau, deze ankerplek, bijdraagt tot een goede verstandhouding onder elkaar. Het helpt ons om de moeilijke momenten samen te 'dragen' en als team op één lijn te functioneren.

Het creëren van een cultuur van openheid en wederzijds respect stimuleert teamleden om hun mening te geven. Juist door te praten over (soms tegengestelde) meningen en in dialoog te gaan met elkaar, komen we tot scherpe visies.

Afstemming binnen een team is onontbeerlijk om een agressiebeleid te doen slagen.

- **MENTALE FLEXIBILITEIT**

Ook het team heeft een grote mentale flexibiliteit nodig om de druk van een groep jongeren aan te kunnen. Dit uit zich o.a. in het samen 'dragen' en voor elkaar 'zorg dragen'. Zo weet ieder teamlid dat hij bij agressie met een jongere uit de situatie mag stappen en dat hij er kan op rekenen dat een collega het van hem overneemt ('instappen'). Wanneer dit een spontaan gebeuren wordt, stijgt het 'zorg'-gehalte in het team alsook de mentale flexibiliteit.

Het is ook de opdracht van elk team om achter de 'brutale kerel met de grote mond', de 'betekenis' van dit gedrag te zoeken. Dit vraagt een grote draagkracht en mentale flexibiliteit omdat agressie van een jongere soms sterk kan bekliven. Supervisie kan hierbij van grote betekenis zijn.

- **INDIVIDUEEL BEGELEIDERSCHAP**

De individuele begeleiding vormt een hoeksteen van de leefgroepwerking. We opteerden ervoor om steeds met twee individuele begeleiders één jongere te begeleiden en bij voorkeur in een man-vrouw combinatie. Dit vanuit de gedachte dat twee begeleiders meer kunnen dragen dan iemand alleen (cfr. Mentale flexibiliteit). De man-vrouw combinatie biedt dan weer de mogelijkheid om met de jongere te werken rond het negatief en/of vertekend man-vrouwbeeld dat veel jongeren hebben.

Als individuele begeleider ben je ook de verbinding tussen een jongere en het team om zo te voorkomen dat vragen van jongeren op verschillende plaatsen terecht komen. Door de vertrouwensband en het nauwe contact kom je als individueel begeleider op voor de belangen van je jongere en zorg je dat zijn behandeling goed opgevolgd wordt.

De individuele begeleiders hebben daarnaast een belangrijke rol in het werken met de context. De thuisobservaties en begeleide thuisbezoeken vormen een onderdeel van deze individuele begeleiding.

- **VOORSPELBAARHEID EN BETROUWBAARHEID**

Een team moet als groep voorspelbaar en betrouwbaar zijn. Jongeren moeten goed weten hoe een team denkt rond agressie, hoe een team reageert op agressie en welke gevolgen agressie met zich meebrengt. Hoe groter de voorspelbaarheid

van een team, hoe betrouwbaarder de jongeren dit team zullen ervaren. Dit heeft als gevolg dat de groep zich rustiger gaat gedragen en meer zaken integreert. Wat op zich opnieuw een positief effect heeft op de begeleider en het team.

Element 4: De organisatie

De organisatie moet betrokken zijn op het agressiebeleid en bereid zijn om hierin te investeren.

- **FINANCIËLE RUIMTE VOOR VORMING, TRAINING**

Een goed agressiebeleid wordt gedragen door de gehele organisatie. Dit wil zeggen dat de organisatie investeert in o.a. vorming en training. Dit is een continu gebeuren. Het beleid moet bereid zijn om jaarlijks ruimte, tijd en middelen vrij te maken om het team en begeleiders te ondersteunen.

- **INFRASTRUCTUUR**

De infrastructuur bepaalt mee de organisatie van de afdeling. Enkele voorbeelden:

1 - In de Patio heeft iedere jongere een grote individuele kamer en dat is een voordeel. Veel jongeren verblijven langdurig bij ons en hun kamer is voor hen vaak een (mentale) ruimte voor momenten waarin ze zich onrustig (geagiteerd) voelen. Het is hun eigen plekje waar ze op eigen wijze tot rust kunnen komen. Andere lokalen en ruimtes richten we huiselijk in om zo een sfeer van rust te creëren. Een huiselijke sfeer is hierbij meer op zijn plaats dan een gevangensfeer.

2 - De afzonderingsruimte is een 'patio' binnen onze afdeling. Het is de ruimte waar jongeren naar toe worden gebracht (of zelf gaan) als zij de impulscontrole dreigen te verliezen (of verliezen). Deze ruimte is prikkelarm en heeft als doelstelling de agressie van de jongere in te dammen en terug rust te creëren. Tijdens een afzondering wordt er naar gestreefd om de jongere zo kort mogelijk in deze ruimte te laten verblijven. Wanneer de jongere kan aangeven dat hij terug controle heeft over zichzelf, gaat hij naar zijn eigen kamer. De afzonderingsruimte is de laatste stap binnen ons agressiebeleid. Hier wordt enkel op overgegaan als de andere bronnen uitgeput zijn.

3 - Door de keuze van een landschapsbureau voor het team wordt geïnvesteerd in de teamsamenhang en dat is een grote meerwaarde.

- **PERSONEELSBEZETTING**

De personeelsbezetting binnen een forensische jeugdpsychiatrische setting is ruimer dan bij een gewone residentiële setting. Dit is tengevolge het risicopubliek waarmee gewerkt wordt. Dit creëert veel mogelijkheden, bv. naar individuele begeleiding of begeleide thuisbezoeken. Tevens resulteert dit ook in positieve begeleidingen. We pleiten dan ook voor een grotere personeelsomkadering voor organisaties die werken met een doelpubliek gekenmerkt met problemen op het vlak van de agressieregulatie.

- **HET OPNAMEBELEID**

Het opnamebeleid moet zowel 'top-down' als 'down-top' zijn. Dit zorgt voor een kruisbestuiving die ten goede komt aan het behandelklimaat. Als een jongere wordt aangemeld dan volgt er een intakeprocedure. Hierbij worden alle disciplines betrokken. De kinder- en jeugdpsychiater is degene die beslist over opnames, maar er wordt hierbij rekening gehouden met de draagkracht van het team en de samenstelling van de huidige groep jongeren. Het team zelf heeft met andere woorden ook inspraak in de opname. Dit rekening houden met elkaar bij het nemen van opnamebeslissingen brengt een gevoel van verbondenheid met zich mee en is van groot belang binnen ons agressiebeleid.

Element 5: De samenhang en harmonieuze dynamiek

De vier elementen van het mobiel worden door afstemming harmonieus in evenwicht gehouden.

- **SUPERVISIE**

De maandelijkse supervisie met onze kinder- en jeugdpsychiater is een 'must' voor onze werking. Het kunnen stilstaan bij ons eigen handelen, zonder dit handelen te veroordelen, is goud waard. Deze momenten van zelfreflectie en teamreflectie geven zuurstof aan het team. Het zorgt er voor dat zaken beter kunnen begrepen worden, dat gedrag van de jongere ook gekaderd wordt vanuit de ontwikkelingsfase en vanuit de pathologie en we middels de supervisie beter kunnen afstemmen op elkaar en op de jongeren. Het is cruciaal binnen onze werking.

- **OVERLEGSTRUCTUREN**

De verschillende overlegstructuren zoals de

wekelijkse teamvergadering, de wekelijkse patiëntenbesprekingen (synthesevergadering) en de maandelijkse beleidsvergadering met mensen van het team, directie en kinder- en jeugdpsychiaters zijn overlegmomenten waarin de vier elementen van het mobieltje worden afgestemd op elkaar. Tijdens deze overlegmomenten wordt de werking in al zijn facetten bekeken en besproken.

- **DEBRIEFING-CULTUUR**

Een debriefing-cultuur mag niet ontbreken in een organisatie gericht op jongeren met een agressieregulatie problematiek. Het is noodzakelijk dat er een goed gestructureerd opvangnet is waarin iedereen opgevangen kan worden na een agressie-incident. Deze zorg moet er zijn voor de begeleider als individu, als teamlid, voor het team, voor de jongere en voor de personen die bij toeval aanwezig waren (bv. onderhoudspersoneel). Onze ervaring is dat deze nazorg van 'levensbelang' is voor het behoud van een positief klimaat en om ervoor te zorgen dat mensen niet afhaken of burn-out raken. De betrokkenheid van directie en arts, gekenmerkt door een niet oordelende houding, is hierbij van onschatbare waarde.

Tot slot

We moeten natuurlijk in de spiegel durven kijken en durven zien dat een goed agressiebeleid een moeizaam groeiproces is binnen een organisatie. Het mobieltje heeft niet veel nodig om uit evenwicht te geraken of om met zijn zijden draden in de war te raken. Toch durven wij te stellen dat het succes van onze mobiel de reden is van de daling van agressie op onze afdeling en een grotere agressiebeheersing.

Het is als leidinggevende steeds een zoeken naar een evenwicht tussen het bejegenen van de doelgroep, het bejegenen van de individuele teamleden, het bejegenen van het team als geheel en het bejegenen van de organisatie. Een wankel evenwicht, maar een zeer boeiend proces. Het opstellen van een agressiebeleid betekent investeren in vijf elementen die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Uit het werkveld

1. Investeren in kennis over de doelgroep en respect opbrengen voor de doelgroep waarmee wordt gewerkt.
2. Durven reflecteren op eigen handelen en zich bewust zijn van het feit dat elk van ons 'blinde vlekken' heeft.
Dit alles kaderen binnen een voor iedere jongere persoonlijk ontwikkelingstraject vertrekkende vanuit een basishouding van 'zorg' en 'begrenzing'.
3. Het team vormt hierbij de ruggengraat van de dagdagelijkse werking en is de barometer voor een veilig leefklimaat.
4. De organisatie als investeerder en facilitator.
5. Supervisie, debriefing en overleg vormen de verbindingsfactoren tussen al de elementen.

We zijn ons bewust dat deze tekst is geschreven vanuit de ooghoeken van een forensische jeugdpsychiatrische setting. Het is onze stelligste overtuiging dat de elementen van het mobiel in elke setting van toepassing zijn. We hopen dan ook dat dit artikel een inspiratie kan zijn voor iedereen die werkt met jongeren die agressief gedrag stellen.

Geert Taghon is 15 jaar werkzaam geweest in De Korbeel te Kortrijk (kinder- en jeugdpsychiatrie). Sinds 2007 werkt hij als coördinator in De Patio te Kortrijk. De Patio is een Intensieve Behandeling Eenheid voor minderjarige jongeren met een psychiatrische problematiek, die onder toezicht staan van de jeugdrechtbank (IBE type For-K). Binnen de werking van deze gesloten afdeling zijn er 7 residentiële behandelbedden en 1 hervalbed voor jongens met een MOF-statuuut (Misdrijf Omschreven Feit). Er zijn tevens twee crisisbedden voor meisjes en/of jongens met een gerechtelijk statuut. Daarnaast is hij ook verantwoordelijk voor de outreachwerking. Naast zijn werk als coördinator in De Patio is hij docent binnen Ipsoc-bijtscholing en het Eekhoutcentrum te Kortrijk en doet op freelance basis ook diverse vormingsprojecten. In 2008 schreef hij het boekje "Loop naar de maan. Praktijkgids omgaan met agressie in onderwijs en opvoeding" (Garant)

Geert Taghon
Coördinator De Patio
Groeningepoort 4, 8500 Kortrijk
056/245.211
geert.taghon@depatio.be

Websites:
www.geerttaghon.be
www.depatio.be

Bibliografie

Dr. DEGELS A., Onuitgegeven verslaggeving supervisies. PZ H. Familie, Kortrijk, 2012

TAGHON, G., Loop naar de maan. Praktijkgids omgaan met agressie in onderwijs en opvoeding. Uitgeverij Garant, 2008.

VAN DER HELM, P., Promotieonderzoek: "First do no Harm: Living group climate in secure juvenile correctional institutions". SWP: Vrije Universiteit Amsterdam, 2011

WOLTHUIS, A., VANDENBROUCKE, M., Schade herstellen tijdens jeugd detentie. Een evaluatieonderzoek naar herstelgericht werken in Forensisch Centrum Teylingereind, 2009.